

MƏKTƏBLİLƏRİN ƏMƏKSEVƏRLİK – ƏMƏYƏ ŞÜURLU MÜNASİBƏTİ TƏRBIYƏSİNİN FORMALAŞMASINDA ÜMUMBƏŞƏRİ DƏYƏRLƏRDƏN İSTİFADƏ

Sahib İmran oğlu Cəbrayilov
ADPU Şamaxı filialı
tural.cebrayilov1990@mail.ru

Xülasə

Əməksevərlik Şərqin mənəvi abidələri sayılan “Avesta”da, “Qurani-Kərim”də, “Qabusnamə”də, Tusinin “Əxlaqinasir” əsərində ən yüksək əxlaq norması kimi götürülmüş kimi ən əxlaqi adam əməksevər adam hesab edilmişdir.

Məhəmməd peyğəmbərin kəlam və hədislərində zəhmət çəkmək, əməksevərlik - əməyə şüurlu münasibət göstərmək barədə istənilən qədər fikirlər mövcuddur.

Məhəmməd peyğəmbərin dediklərindən “Halal ruzi qazanmaq yolunu arayıb-axtarmaq əslində mübarizədir və hər bir müsəlman üçün vacibdir”, “Kim qənaətciliyə riayət edirsə, Allah onu varlandırır, israfçılığa yol verənin tanrı yoxsul hala salır, həlim xasiyyətləri tanrı yüksəldir, zülümkarları qəhr edir”.

Klassik pedaqoqlardan C.Lokk, Y.N.Komenski, J.J.Russo, İ.H.Petsalotsi, K.D.Uşinski və başqaları insanın əsas keyfiyyətlərini əməkdə görürdülər.

Şərqin bir çox müdrik şəxsiyyətləri o cümlədən Nizami Gəncəvi, Məhəmməd Füzuli, Nəsrəddin Tusi, A.A. Bakıxanov, hamıdan əməklə məşğul olmağı tələb edirdilər. Onların fikrincə bütün dediqodular və fitnəkarlıqlar işsizliklə əmələ gəlir, tənbellik, avaraçılıq, bekarçılıq ən qorxulu xəstəlik hesab olunur. Bu xəstəliyə uyğunlaşmaq asan, ondan yaxa qurtarmaq olduqca çətindir.

Açar sözlər: əməksevərlik, əxlaq, zəhmət, dəyər, tərbiyə.

Summary

Hard work is taken as the highest moral norm in "Avesta", "Qur'an-Karim", "Qabusnama", Tusi's work "Akhlaginasir", which are considered as the spiritual monuments of the East, and the most moral person is considered to be a hardworking person.

In the sayings and hadiths of the Prophet Muhammad, there are any number of ideas about hard work, hard work - showing a conscious attitude to work.

According to the sayings of the Prophet Muhammad, "Finding a way to earn a halal livelihood is actually a struggle and it is important for every Muslim", "Whoever observes frugality, God will enrich him, God will make poor those who indulge in extravagance, God will exalt those who are meek, and those who are oppressors will be enraged."

J.Locke, Y. N. Komensky, J. J. Russo, I. H. Petsalotsi, K. D. Ushinsky and others among the classical educators saw the main qualities of a person in work.

Many wise personalities of the East, including Nizami Ganjavi, Muhammad Fuzuli, Nasreddin Tusi, A.A. Bakikhanov demanded that everyone work. According to them, all gossip and scandals arise from unemployment, laziness, vagrancy, celibacy are considered the most terrible diseases. It is easy to adapt to this disease, it is very difficult to get rid of it.

Key words: diligence, morality, hard work, value, upbringing.

Əxlaq tərbiyəsinin məzmununa daxil olan mühüm ketfiyyətlərdən biridə əməksevərlik - əməyə şüurlu münasibət tərbiyəsidir. Ta qədim zamanlardan başlayaraq yüksək əxlaqlıqla norması olan

ümumbəşəri problem kimi formalaşaraq müxtəlif dövürlərdə hikmət sahibləri xalqlar, pedaqoq və filosoflar tərəfindən yüksək qiymətləndirilən əməyə şurlu münasibət tərbiyəsi öz aktuallığını itirməmişdir. Əksinə bu günlərin reallıqları şəraitində gənc nəslin qarşılaşdığı çətinliklərdən tez yaxa qurtarmq baxımından məqsədəmüvafıqdır.(1, səh 5-10)

Məktəblərimiz əvvəlki ideologiyaya müvafiq əxlaq tərbiyəsi əvəzinə Respublika təhsil qanununa müvafiq milli əxlaqi, hümanist, mənəvi və mədəni ümumbəşəri dəyərlərə uyğun əxlaqi sifətlərin yeni gələn nəsllə çatdırmağa borcludur.

Əməksevərlik - əməyə şüurlu münasibət bütün dünya xalqları o cümlədən Azərbaycan xalq pedaqoji fikrində yüksək qiymətləndirilən əxlaq norması hesab olunur. “İşlə məşğul olmaq, gününü əməklə keçirmək, öz zəhməti hesabına kişi kimi yaşamaq; Çörəyi daşdanda olsa çıxarmaq; Zirəklik mərdlik gətirir; Çalışqan ac qalmaz; İgidin əli işdə gərək; Yayda işləyən qışda yeyər” insani sifətlər kimi tərənnüm edilir. Bunların əksi – veyil-veyil gün keçirmək, tənbellik, başqasının hesabına yaşamaq ən böyük rəzilət, pislilik hesab edilir. (2, səh 25-29)

Məktəblilərə toxunduğumuz məsələlər haqqında istək təlim prosesində, istərsə də sinifdən xaric tərbiyəvi tədbirlərdə məlumat vermək olar.

Kiçik məktəb yaşından başlayaraq yuxarı siniflərə doğru şagirdlər təlim fənlərinin tədrisi prosesində əməksevərlik - əməyə şüurlu münasibət əməyin insan həyatında rolu məsələlərini tədricən mənimsəməyi və onun gələcək şüurlu fəaliyyət üçün stimül olduğunu dərk edirlər. Bunun üçün tədrisi nəzərdə tutulan bütün fənlərin özünəməxsus yeri vardır. Məsələn, ədəbiyyat müəllimi Nizaminin “Kərpiçkəsən kişinin dastanı”, “Süleyman və əkinçi”, Səməd Vurğunun “Muğam poeması”, M.Ə.Sabirin satiralarında əməyə xor baxanların tənqidi, S.Ə.Şirvaninin öyüd və nəsihətlərini tədris edərək əməkçi insan sürətlərini başqalarına qarşı qoymaq müqayisəli təhlil etməlidir. (4, səh 40)

İbtidai məktəb dövründən başlayaraq tədricən əməksevərlik - əməyə şüurlu münasibət tərbiyəsinə kompleks şəkildə yanaşmaq lazımdır. Sonrakı siniflərdə şagirdlər zəruri keyfiyyətlərə yiyələnmək lazım olduğunu özləri dərk edirlər. Bunun üçün proqram və dərsliklərdə daha geniş imkanlar mövcuddur. Lakin bu işdə müəllimlərin birgə yönəlmiş fəaliyyətindən çıx şey asılıdır. Şagirdlərin əməksevərlik ruhunda şüurlu fəaliyyəti bütün siniflərdə mətinlər boyu gözlənilməlidir. Hər yeni mətində bu cəhət daha qabarıq işıqlandırılmışdır.

Həm tədris prosesində, həm də sinifdən xaric tədbirlərdə ona nail olmaq lazımdır.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların əməkdə tərbiyəsi. Bakı: 1998.
2. Əmək təlimi və onun metodikası. Azərbaycan Pedaqoji Universiteti Bakı: 2007.
3. Kərimov N. Məktəb pedaqogikası. Bakı: 2002.
4. Talıbov V., Ağayev J., Eminov A., İsayev İ. Pedaqogika Bakı 2008.